

Journalistförbundet är ett yrkesförbund och det är naturligt att medlemmarna tillsammans, oavsett kollektivavtalsområde, kämpar för varandras villkor och därigenom för den goda journalistiken.

Om arbetsgivaren spelar ut någon grupp och ger den sämre villkor och mindre pengar för journalistiken riskerar vi en nedåtgående spiral med sämre villkor för alla. Därför är det viktigt att klubbarna har koll på varandras villkor.

Journalistförbundet är en seriös och viktig part på den journalistiska marknaden och genom klubböverskridande arbete hjälper vi till och verkar för en trovärdig journalistik produkt.

Hur kan vi annars bevaka och granska andras villkor om det företaget vi jobbar åt inte håller sig till, eller tänjer på arbetsmarknadens lagar, avtal och sedvänjor?

En gemensam solidarisk kamp gynnar löneutvecklingen för alla. Om de anställda och frilansarna stöttar varandra har båda parter något att vinna på det. Arbetsplatsklubbarna kan förhindra lönedumpning/lönestagnation och sämre villkor på den egna arbetsplatsen, och frilansarna får stöttning med rätt information om lönenivåer och villkor inför den egna förhandling om försäljning av sin journalistiska produkt.

Det är och ska vara skillnad mellan anställd och frilans. I korthet: En anställd har månadslön och utför sitt arbete på redaktionen under arbetsledning. En frilans tar betalt för en färdig journalistisk produkt.

Det är viktigt att förstå och kunna skillnaden mellan att vara frilans och anställd. Läs mer på förbundets hemsida:

<https://www.sjf.se/for-dig-som-ar/frilans/anstalld-eller-frilans-vad-ar-skillnaden>

1. Kartlägg frilansarna

Ett lämpligt sätt för klubbarna att börja arbeta med frilansfrågor är att försöka kartlägga vilka frilansar som arbetsgivaren anlitar. En sådan kartläggning ger en bild av omfattningen av frilansmedverkan och ett underlag för en preliminär bedömning av risken med dåliga frilansvillkor.

Arbetsgivaren har en allmän skyldighet att fortlöpande ge klubben information om hur ”verksamheten utvecklas produktionsmässigt och ekonomiskt liksom om riktlinjerna för personalpolitiken” (del av 19§ MBL). Arbetsplatsklubben kan hänvisa till denna regel för att åtminstone få fram omfattningen av frilansverksamheten, hur mycket den omsätter, villkoren med mera. Om arbetsgivaren invänder mot krav från klubben om att få se alla gällande frilanskontrakt, bör klubben lyfta fram att syftet med begäran om information är att få en allmän uppfattning om hur stor del av verksamheten som är beroende av frilansmaterial, för att därigenom kunna bilda sig en uppfattning om framtidsutsikterna beträffande anställningstrygghet till goda villkor. Då kan arbetsgivaren i vart fall tillmötesgå kravet genom att göra en faktasammanställning även om klubben kanske inte får tillgång till namnen på alla frilansar.

Klubben kan också relativt enkelt kartlägga frilansarna på egen hand, genom att gå igenom artiklar eller inslag och notera vilka som gjorts av icke anställda. Frilansarna går sedan ofta

lätt att hitta med hjälp av Journalistförbundets Frilanskatalog eller sökmotorer.

Om klubben tecknar ett lokalt avtal enligt punkt fem nedan, bör information om frilansverksamheten på företaget ingå i ett sådant avtal.

2. Bjud in alla frilansar till möte

Ett samarbete mellan klubben och redaktionens frilansar kan knappast komma igång om inte klubben anordnar ett möte dit frilansarna bjuds in. I detta skede kan även frilansar som inte är medlemmar i Journalistförbundet bjudas in (och rekryteras!). Erfarenhetsutbyte, genomgång av de villkor som tillämpas och gemensamma strategidiskussioner bör finnas med på dagordningen för ett sådant möte.

3. Utse en kontaktperson

När väl de första kontakterna tagits mellan klubben och frilansarna kommer samarbetet att växa och bli en naturlig del av klubbens verksamhet. Gör gärna en ledamot i klubbstyrelsen till kontaktperson för alla frilansar! Hen får till uppdrag att kanalisera ny information och sammankalla ytterligare möten vid behov.

4. Förhandla

Förhandlingar enligt frilansavtal:

I frilansavtalet mellan dåvarande Tidningsutgivarna och Journalistförbundet finns två förhandlingsregler:

Under § 6 om arvode framgår att klubben har rätt att påkalla förhandling med företaget angående frilansmedarbetarens arvode om frilansaren kräver detta.

Under § 12 stadgas att journalistklubben ska underrättas och förhandlingar upptas om en uppdragsgivare avser att upphäva eller göra omfattande förändringar av varaktiga överenskommelser med frilansare. Som omfattande förändringar kan exempelvis anses att medie-företaget vill använda materialet i fler kanaler eller driva igenom betydande försämringar av arvodet.

Förhandlingar enligt MBL:

I samband med förhandlingar om företagets budget (arbetsgivaren är skyldig att begära en förhandling om budgeten enligt § 11 i MBL) kan klubben diskutera frilansbudget med arbetsgivaren och undersöka om avsättningen för frilansmedverkan verkar vara realistisk. Redan då bör arbetsgivaren också kunna svara på i vilken omfattning företaget planerar att använda frilansmedverkan.

Även om arbetsgivaren normalt sett inte behöver förhandla om frilansintag, kan klubben använda sig av rätten att begära förhandling enligt § 38 i MBL. Det bör framför allt ske om det visar sig att arbetsgivaren använder sig av frilansar som egentligen är att anse som anställda. Då finns det alltså risk att arbetsgivaren missbrukar frilansbegreppet, och då bör intaget av frilansar och arbetsgivarens användande av frilansar ses över.

Klubben kan träffa ett lokalt avtal som reglerar vilka villkor arbetsgivaren allmänt sett vill tillämpa i de frilansavtal som skrivs. Tanken är alltså att klubben ska kunna påverka frilansavtalen innan de skrivs. Varje frilansavtal är unikt, men mycket kan vara vunnet genom att klubben kan påverka vissa grundläggande regler för att undvika arvodesdumpning, alltför omfattande överlåtelse av upphovsrätt etc.

Ett lokalt avtal kan således innebära att arbetsgivaren förbinder sig gentemot klubben att tillämpa vissa närmare angivna villkor vid anlitan av frilansar. Om avtalet innehåller ersättning till frilansen bör frilansrekommendationen vara riktmärke. Även upphovsrättens omfattning kan regleras i ett sådant lokalt avtal.

Förhandlingsavdelningen på förbundskansliet kan hjälpa till med närmare rådgivning.

Läs mer om frilansarbetet på www.sjf.se/for-dig-som-ar/frilans

Journalistförbundets frilansstrategi, www.sjf.se/frilansstrategin

Frilansrekommendationen, www.sjf.se/frilansrekommendationen

Frilanskalkylatorn, www.sjf.se/frilanskalkylatorn

Kollektiva avtal mellan Journalistförbundet och Mediearbetsgivarna för frilansmedarbetare: <https://www.sjf.se/lon-och-villkor/aktuella-kollektivavtal-och-frilansavtal>

Du når förbundskansliet på:

Telefon, växel: 08-613 75 00

Förhandlingsjouren: 08-613 75 40, forhandlingsjouren@sjf.se.